

Occupational Health Hazards and Work-Related Injuries among Informal Workers in Lat Lum Kaew District, Pathum Thani Province

*Suparat Khata, B.P.H.**

*Ekarat Sombatsawat, Ph.D.***

*Teeraphun Kaewdok, Ph.D.***

Abstract

Objective: To survey occupational health hazard and work-related injuries among informal workers in Lat Lum Kaew District, Pathum Thani Province.

Methods: This descriptive study collected data from a sample of 306 informal workers. Data were gathered using a structured questionnaire that included information on occupational health hazards and the incidence of work-related injuries. Data analysis was performed using descriptive statistics.

Results: The results revealed that 60.78% of participant were women with an average age of 48.10 years (SD = 13.69); 34.64% had completed an elementary education. The majority of informal occupations were in the agricultural sector (38.88%), followed by employees (31.70%). The most significant occupational hazards were heat exposure (68.95 %), lighting intensity (66.99%), chemical exposure (50.65%), and dust exposure (27.12%). Biological hazards included exposure to zoonoses (58.50%), while ergonomic hazards included repetitive work (73.20%) and prolonged working (66.01%). Among informal workers, 40.52% experienced work-related accidents. Sprains and strains were the most common type of occupational injury (30.07%), while injuries to the hands, fingers, and wrists accounted for 21.57% of cases. The highest frequency of injuries occurred due to objects hitting or falling (25.82%).

Conclusion: The findings of this study provide significant data for relevant authorities to develop occupational health and safety programs. They are particularly useful for enhancing health and safety awareness in the workplace, thereby promoting the quality of work life among informal workers.

Keywords: informal worker; occupational health hazards; work-related injuries

*Master degree student program of Occupational Health and Safety, Faculty of Public Health, Thammasat University

**Lecturer at Faculty of Public Health, Thammasat University, Thammasat University Research unit in Occupational Ergonomics

Received: May 28, 2025; Revised: September 19, 2025; Accepted: November 26, 2025

สิ่งคุกคามสุขภาพและการบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานของแรงงานนอกระบบ ในอำเภอตลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

สุภารัตน์ คตะ, ส.บ.*
เอกราช สมบัติสวัสดิ์, ปร.ด.**
ธีรพันธ์ แก้วดอก, ปร.ด.**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อสำรวจสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงานและการบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานของแรงงานนอกระบบ ในอำเภอตลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

วิธีการศึกษา: การศึกษาเชิงพรรณานี้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นแรงงานนอกระบบจำนวน 306 คน แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลประกอบด้วยข้อมูลสิ่งคุกคามสุขภาพและการเกิดบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผลการศึกษา: ผลการศึกษาพบว่าแรงงานนอกระบบเป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.78 มีอายุเฉลี่ย 48.10 ปี (SD = 13.69) ร้อยละ 34.64 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ส่วนใหญ่แรงงานนอกระบบทำงานในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 38.88 รองลงมาทำงานรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 31.70 สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงานที่สำคัญ ได้แก่ การรับสัมผัสกับความร้อน ร้อยละ 68.95 แสงจ้า ร้อยละ 66.99 การรับสัมผัสกับสารเคมี ร้อยละ 58.50 และการรับสัมผัสฝุ่น ร้อยละ 27.12 ส่วนสิ่งคุกคามสุขภาพทางชีวภาพนั้นมีการรับสัมผัสกับสัตว์และแมลงนำโรค ร้อยละ 58.50 ในขณะที่สิ่งคุกคามสุขภาพทางกายศาสตร์ประกอบด้วยการทำงานท่าทางซ้ำ ๆ สูงถึง ร้อยละ 73.20 มีการทำงานติดต่อยาวนาน ร้อยละ 66.01 แรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ ร้อยละ 40.52 เคยเกิดอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.07 มีอาการบาดเจ็บ เคล็ด ขัด ยอก ฟกช้ำโดยมีอาการที่บริเวณส่วนของแขน นิ้วมือและข้อมือมากที่สุด ร้อยละ 21.57 ของผู้บาดเจ็บ โดยสาเหตุหลักของการบาดเจ็บเกิดจากวัตถุสิ่งของกระแทกหรือตกหล่นใส่ ร้อยละ 25.82

สรุป: ผลการศึกษานี้ให้ข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาโปรแกรมอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ซึ่งถือเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการสร้างความตระหนักรู้ด้านสุขภาพและความปลอดภัยในสถานที่ทำงาน นำไปสู่การส่งเสริมคุณภาพชีวิตการทำงานของแรงงานนอกระบบ

คำสำคัญ : แรงงานนอกระบบ; สิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน; การบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงาน

*นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตร อาชีวอนามัยและความปลอดภัยคณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

**อาจารย์คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน่วยวิจัยด้านการยศาสตร์อาชีวอนามัย
แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ได้รับต้นฉบับ: 28 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 19 กันยายน 2568; รับลงตีพิมพ์: 26 พฤศจิกายน 2568

บทนำ

การสำรวจสิ่งคุกคามสุขภาพและการบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน ถือเป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการป้องกันความเสี่ยงในงานอาชีพเวชกรรม ซึ่งนำไปสู่การประเมินความเสี่ยงโรคจากการประกอบอาชีพ การจัดโปรแกรมตรวจสุขภาพให้เหมาะสมตามปัจจัยเสี่ยงและลักษณะงานรวมถึงการวางแผนเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรค การวินิจฉัยสาเหตุของโรค การรักษาพยาบาล ตลอดจนการฟื้นฟูสมรรถภาพหรือสุขภาพของแรงงานที่เจ็บป่วยด้วยโรคจากการประกอบอาชีพ⁽¹⁾ ทั้งนี้แรงงานนอกระบบมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ⁽²⁾ เนื่องจากเป็นกลุ่มแรงงานหลักในภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและบริการ ซึ่งช่วยสร้างกลไกการจ้างงานจำนวนมากและลดปัญหาการว่างงานในประเทศกำลังพัฒนาได้⁽³⁾ อย่างไรก็ตาม แรงงานนอกระบบ คือ กลุ่มผู้ที่มีงานทำเช่นเดียวกับแรงงานในระบบ แต่ไม่ได้รับความคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคมจากการทำงาน⁽⁴⁾ โดยองค์การแรงงานระหว่างประเทศ⁽⁵⁾ รายงานว่าแรงงานประมาณ 2 พันล้านคน หรือ ร้อยละ 61.2 ของประชากรที่มีงานทำทั่วโลกเป็นแรงงานนอกระบบ การจ้างงานนอกระบบมีอยู่ในทุกประเทศทั่วโลกแต่แพร่หลายมากในประเทศกำลังพัฒนา โดยการจ้างงานทั้งหมด มีตั้งแต่ร้อยละ 18.3 ในประเทศที่พัฒนาแล้วจนถึงร้อยละ 67.4 ในประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่และสูงถึงร้อยละ 89.8 ในประเทศกำลังพัฒนา⁽⁵⁾ สำหรับประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2567 มีแรงงานอยู่ 40 ล้านคน โดยเป็นแรงงานนอกระบบมากถึง

21.1 ล้านคน (ร้อยละ 52.7)⁽⁴⁾ เมื่อพิจารณาถึงประเภทการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจพบว่า แรงงานนอกระบบมากกว่าครึ่งหนึ่งทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 54.2 รองลงมาทำงานในภาคการบริการและการค้า ร้อยละ 36.2 และภาคการผลิต ร้อยละ 9.6⁽⁴⁾ โดยสถานการณ์ปัญหาของแรงงานนอกระบบในภาพรวมของประเทศไทย พบว่า แรงงานกลุ่มนี้ต้องการการช่วยเหลือจากหน่วยภาครัฐในหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านค่าตอบแทนการจ้างงานที่ไม่ต่อเนื่องการทำงานหนักเกินไปและปัญหาด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน นอกจากนี้ยังรวมถึงความปลอดภัยในการทำงานจากการสัมผัสสารเคมีที่เป็นพิษ การใช้เครื่องจักรและเครื่องมือที่เป็นอันตราย⁽⁴⁾ จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าแรงงานนอกระบบกำลังเผชิญกับบริบทและความท้าทายใหม่ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม บริบททางสุขภาพอาชีวอนามัยความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานซึ่งส่งผลโดยตรงต่อชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานนอกระบบ⁽³⁾

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ⁽⁵⁾ รายงานว่าการจ้างงานนอกระบบส่วนใหญ่อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา ร้อยละ 89.8 โดยแรงงานนอกระบบมีความสำคัญในระดับภูมิภาคและในประเทศที่มีรายได้ต่ำ โดยในประเทศแอฟริกา มีการจ้างแรงงานนอกระบบเพศหญิงมากกว่าเพศชายและมักตกอยู่ในสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงมากกว่า⁽⁵⁾ สำหรับประเทศไทยมีการกระจายตัวของแรงงานนอกระบบโดยพบว่าภาคตะวันออก

เฉียดหนึ่งมีสัดส่วนของแรงงานนอกระบบมากที่สุด คือ ร้อยละ 75.2 ส่วนในกรุงเทพมหานครและภาคกลางมีแรงงานนอกระบบน้อยกว่าแรงงานในระบบ โดยส่วนใหญ่แรงงานนอกระบบประสบปัญหาจากความไม่ปลอดภัยในการทำงานจากสารเคมี ร้อยละ 61.8 ปัญหาอิริยาบถในการทำงาน ร้อยละ 36.5⁽⁴⁾ ซึ่งจังหวัดปทุมธานี มีแรงงานนอกระบบจำนวน 317,813 คน ของประชากรที่มีงานทำ ส่วนใหญ่ทำงานนอกภาคเกษตร ร้อยละ 91.77 และในปี พ.ศ. 2567 ที่ผ่านพบว่าแรงงานจังหวัดปทุมธานีมีการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน จำนวน 1,085 คน⁽⁶⁾ โดยอำเภอลาดหลุมแก้ว มีอัตราการบาดเจ็บจากการทำงานสูงสุดต่อแสนประชากร เท่ากับ 233.03 ราย⁽⁷⁾ ทั้งนี้แรงงานนอกระบบต้องเผชิญปัญหาทางด้านสุขภาพจากสภาพแวดล้อมการทำงานและสภาพการทำงานที่ต่ำกว่ามาตรฐานและเป็นอันตราย ประกอบกับประเทศไทยยังไม่มีระบบการจัดการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยสำหรับแรงงานนอกระบบอย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้แรงงานนอกระบบต้องเผชิญปัญหาสุขภาพที่อาจเนื่องมาจากอันตรายจากงานทำให้ขีดความสามารถในการทำงานลดลงซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจในระยะยาวของประเทศการศึกษาที่ผ่านมาถึงสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงานและภาวะสุขภาพตามความเสี่ยงของแรงงานนอกระบบกลุ่มตัดเย็บผ้า พบว่าสิ่งคุกคามสุขภาพจากสภาพแวดล้อมการทำงานที่สำคัญ ได้แก่ สิ่งคุกคามสุขภาพด้านเคมี คือ การสัมผัสฝุ่นผ้าจากกระบวนการตัดเย็บผ้า ร้อยละ 99.65 สิ่งคุกคาม

สุขภาพด้านการยศาสตร์ ได้แก่ ท่าทางการทำงานไม่เหมาะสม คือ มีการก้มหรือเงยศีรษะขณะทำงาน ร้อยละ 96.50 สิ่งคุกคามสุขภาพด้านจิตสังคม คือ มีการทำงานอย่างเร่งรีบ เพื่อให้ได้ผลผลิตตามเวลา ร้อยละ 73.43⁽⁸⁾ ในขณะที่แรงงานนอกระบบที่ทำอาชีพทำโครงร่ม พบสิ่งคุกคามสุขภาพในสภาพแวดล้อมการทำงาน ได้แก่ ปัจจัยด้านการยศาสตร์ คือ ท่าทางการทำงานซ้ำ ๆ การนั่งทำงานเป็นเวลานาน ท่าทางการทำงานที่ไม่เหมาะสม ด้านเคมี คือ ฝุ่นไม้ ส่วนสภาพการทำงาน คือ การทำงานกับเครื่องจักรหรืออุปกรณ์ของมีคม การเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการที่พบบ่อย คือ อาการปวดระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อขาบริเวณปลายมือหรือปลายนิ้วมือ และผื่นคันบริเวณผิวหนัง⁽⁹⁾ อย่างไรก็ตาม องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้น โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้มีความเชื่อมโยงกันเรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs)⁽¹⁰⁾ โดยในเป้าหมายที่ 3 ให้ความสำคัญในการสร้างหลักประกัน คือ คนมีสุขภาพการณดำรงชีวิตและสนับสนุนความเป็นอยู่ที่ดีและเป้าหมายที่ 8 ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจแบบครอบคลุมและยั่งยืน คือ การสร้างงานที่มีคุณค่า โดยประเทศไทยได้นำแนวคิดมาเชื่อมโยงสู่กรอบการพัฒนายุทธศาสตร์แห่งชาติ คือ การมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการมีสุขภาพที่สมบูรณ์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องให้ความสำคัญและพัฒนาระบบการเฝ้าระวังสิ่งคุกคามทางสุขภาพและสิ่งแวดล้อม เพื่อป้องกัน

การเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงาน ของ แรงงานนอกระบบซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรม ข้างต้นจะเห็นได้ว่า สิ่งคุกคามสุขภาพที่แรงงาน นอกระบบเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้าน กายภาพ เคมี การยศาสตร์หรือจิตสังคม ล้วนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเกิดภาวะ สุขภาพผิดปกติ ซึ่งผลลัพธ์เหล่านี้ไม่เพียงกระทบ ต่อสมรรถภาพในการทำงาน แต่ยังส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตและรายได้ของแรงงานนอกระบบ ในระยะยาว

ดังนั้น การศึกษารั้ครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสิ่งคุกคามสุขภาพและการบาดเจ็บที่ เกี่ยวเนื่องจากการทำงานของแรงงานนอกระบบ ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เพื่อใช้ เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย วางแผน ส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบสามารถทำงานได้ อย่างมีศักยภาพ ทั้งยังเป็นข้อมูลในการพัฒนา กลไกการเฝ้าระวัง การป้องกันและการควบคุมโรค จากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม เพื่อให้แรงงานนอกระบบมีสุขภาพกายและ ใจที่ดี มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถปฏิบัติงานได้อย่าง ปลอดภัย ตลอดจนการพัฒนาแนวทางการปรับปรุง สภาพการทำงานที่เหมาะสมของแรงงานนอกระบบ จังหวัดปทุมธานีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสิ่งคุกคามสุขภาพและ การบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานของแรงงาน นอกระบบในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

วิธีการศึกษา

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย เชิงพรรณนา (Descriptive study)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ศึกษา คือ แรงงานนอกระบบ ในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี จำนวน 36,276 คน⁽⁷⁾

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ แรงงานนอก ระบบในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ที่มี รายได้หลักจากการประกอบอาชีพ ซึ่งประกอบ อาชีพไม่น้อยกว่า 1 ปีที่ผ่านมาและไม่ได้รับ การคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันทางสังคม จากการทํางาน ประกอบด้วย อาชีพเกษตรกรรม งานก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป งานบริการ โดยคำนวณ กลุ่มตัวอย่างจากสูตรที่ทราบประชากรแน่ชัด⁽¹¹⁾ กำหนดความคลาดเคลื่อน 5% ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% โดยคำนวณสัดส่วนของประชากรแรงงาน นอกระบบ ดังนี้

$$n = \frac{NZ \frac{2}{d^2} P(1-P)}{(N-1) + Z \frac{2}{d^2} P(1-P)}$$

โดย n คือ จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N คือ ขนาดของประชากร

d คือ ค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมให้ เกิดขึ้นได้ มีค่าเท่ากับ 0.05

$Z^2_{\alpha/2}$ คือ สถิติ Z ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% มีค่าเท่ากับ 1.96^2

P คือ ค่าสัดส่วนจากการทบทวนวรรณกรรมโดยใช้ค่าสัดส่วนของประชากรวัยทำงาน มีค่าเท่ากับ $0.76^{(12)}$

$$n = \frac{(36,276)(1.96)^2(0.76)(1-0.76)}{(0.05)^2(36,276-1) + (1.96)^2(0.76)(1-0.76)}$$
$$= 278.03$$

จากสูตรสามารถคำนวณกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนี้

จากสูตรการคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแรงงานนอกระบบในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เท่ากับ 278.03 เพื่อป้องกันการสูญหายของกลุ่มตัวอย่างและการตอบสนองของกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 10 ดังนั้นขนาดตัวอย่างที่ใช้สำหรับการศึกษาค้างนี้ คือ 306 คน เก็บข้อมูลด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) โดยขั้นตอนแรกโดยแยกประชากรอำเภอลาดหลุมแก้วออกเป็นแต่ละตำบล ซึ่งประกอบด้วย 7 ตำบล ได้แก่ รางหลุมแก้ว คูบางหลวง คูขวาง คลองพระอุดม บ่อเงินและหน้าไม้ โดยภายในตำบลมีสิ่งที่แตกต่างกัน คือ จำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนระหว่างตำบลมีสิ่งที่เหมือนกัน คือ การประกอบอาชีพของแรงงานนอกระบบเหมือนกัน คือ อาชีพเกษตรกรรม งานก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป งานบริการจากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแรงงานนอกระบบอย่างเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) จากรายชื่อแรงงานนอกระบบในทะเบียนหรือรายชื่อที่สามารถเข้าถึงได้

ในแต่ละตำบล เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน 306 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถของแรงงานนอกระบบในจังหวัดปทุมธานี โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย เพศ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง สถานภาพ การสมรส ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ รายได้ จากการประกอบอาชีพ ประสบการณ์การทำงาน โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความลงในช่องว่าง จำนวน 10 ข้อ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยด้านการทำงาน โดยสร้างแบบสอบถามที่ได้ดัดแปลงมาจากแบบสัมภาษณ์สิ่งคุกคามสุขภาพ ภาวะสุขภาพ การบาดเจ็บและเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน⁽¹³⁾ ร่วมกับการทบทวนวรรณกรรม โดยเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของแรงงานนอกระบบซึ่งเกี่ยวกับโอกาสในการสัมผัสสิ่งคุกคามสุขภาพจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยมีข้อคำถามประกอบด้วย ปัจจัยทางกายภาพ ปัจจัยทางเคมี ปัจจัยทางชีวภาพ ปัจจัยทางการเกษตร โดย มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 16 ข้อ คำถามปลายปิดแบบประมาณค่า 2 ระดับโดยแบ่งการแปลผล ได้แก่ 0 หมายถึง ไม่เคยสัมผัส และ 1 หมายถึง เคยสัมผัส

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามด้านการบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงาน ประกอบด้วยข้อคำถามการบาดเจ็บจำนวน 5 ข้อ ได้แก่ ลักษณะ

การบาดเจ็บ สาเหตุการเกิดการบาดเจ็บ อวัยวะที่ได้รับบาดเจ็บและความรุนแรงของการบาดเจ็บ โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลในเดือนสิงหาคม-ธันวาคม 2567 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบความถูกต้อง บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องครอบคลุมของเนื้อหาและตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยจากนั้นทดสอบเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับแรงงานนอกระบบในพื้นที่เทศบาลตำบลคลองหลวง อำเภอกองหลวง จังหวัดปทุมธานี ซึ่งมีลักษณะการปฏิบัติงานคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยการทดสอบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.77

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลกับแรงงานนอกระบบ โดยทำหนังสือขออนุญาตไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี เพื่อเข้าเก็บข้อมูลในพื้นที่ 7 ตำบล คือ ะแหง ลาดหลุมแก้ว คูบางหลวง คูขวาง คลองพระอุดม บ่อเงิน และหน้าไม้ โดยมีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้นำพาเข้าเก็บข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยลงพื้นที่เข้าชี้แจงข้อมูลโครงการและขอการยินยอมจากผู้เข้าร่วมการวิจัยและลงนามยินยอมการเข้าร่วมวิจัยก่อนทำการตอบแบบสอบถาม จำนวน 306 คน ซึ่งแบ่งตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละตำบลของอำเภอลาดหลุมแก้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล

บรรยายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ข้อมูลสภาพแวดล้อมจากการทำงาน สิ่งคุกคาม สุขภาพ จากสภาพแวดล้อมในการทำงาน และการบาดเจ็บจากการทำงานวิเคราะห์สถิติ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่ามัธยฐาน (Median) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์รหัสโครงการวิจัย เลขที่ COA. No. 065/2567 ลงวันที่ 19 มิถุนายน 2567

ผลการศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 306 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.78 โดยมีอายุเฉลี่ย 48.10 ± 13.69 ปี มีดัชนีมวลกายเฉลี่ยเท่ากับ 24.25 ± 4.38 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 34.64 กลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพหลัก คือ เกษตรกรรม ร้อยละ 38.88 รองลงมารับจ้างทั่วไป ร้อยละ 31.70 มีประสบการณ์การทำงาน เฉลี่ย 15.12 ± 12.27 ปี รายละเอียดแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=306)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
หญิง	186	60.78
ชาย	120	39.22
2. อายุ (ปี)		
18 – 29	33	10.78
30 – 44	80	26.14
45 – 59	127	41.51
60 ขึ้นไป	66	21.57
Mean $\pm$ SD; 48.10 $\pm$ 13.69		
Median (Min; Max); 50 (18; 84)		
3. ดัชนีมวลกาย (Kg/m^2)		
น้อยกว่า 18.50 (ต่ำกว่าเกณฑ์)	20	6.54
18.50 – 22.99 (ปกติ)	100	32.68
มากกว่าหรือเท่ากับ 23.0 (น้ำหนักเกิน)	186	60.78
Mean $\pm$ SD; 24.25 $\pm$ 4.38		
Median (Min; Max); 24.12 (13.05; 48.68)		
4. สถานภาพการสมรส		
โสด	92	30.07
สมรส	177	57.84
หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่	37	12.09
5. จำนวนบุตร (คน)		
ไม่มีบุตร	150	49.02
1 – 2	114	37.25
3 ขึ้นไป	42	13.73
6. การศึกษา		
ไม่ได้รับการศึกษา	3	0.98
ประถมศึกษา	106	34.64

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=306) (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	70	22.87
ปริญญาตรี	64	20.92
สูงกว่าปริญญาตรี	7	2.29
7. มีประสบการณ์การทำงาน (ปี)		
น้อยกว่า 10	159	51.96
10 - 20	57	18.63
21 ขึ้นไป	90	29.41
Mean $\pm$ SD; 15.12 $\pm$ 12.27		
Median (Min; Max); 10 (1; 55)		
8. อาชีพหลัก		
เกษตรกรรม	119	38.88
งานก่อสร้าง	23	7.52
รับจ้างทั่วไป	97	31.70
งานบริการ	67	21.90
9. รายได้จากการประกอบอาชีพหลัก (บาท)		
น้อยกว่า 15,000	227	74.18
15,000 – 20,000	41	13.40
20,000 ขึ้นไป	38	12.42
Mean $\pm$ SD; 13,231 $\pm$ 8,026.88		
Median (Min; Max); 10,000 (1,000; 50,000)		
10. อาชีพเสริม		
ไม่มี	240	78.43
มี	66	21.57
10.1 จำนวนชั่วโมงการทำงานเสริมเฉลี่ยต่อวัน (ชั่วโมง/วัน)		
น้อยกว่า 6	49	16.01
6 – 12	16	5.23
12 ขึ้นไป	1	0.33

ตาราง 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=306) (ต่อ)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
Mean ± SD; 4.92 ± 2.65		
Median (Min; Max); 4.50 (1; 14)		
10.2. รายได้จากการประกอบอาชีพเสริม (บาท)		
น้อยกว่า 15,000	64	20.92
15,000 – 20,000	1	0.33
20,001 ขึ้นไป	1	0.33
Mean ± SD; 8,825.76 ± 6,071.68		
Median (Min; Max); 9,000 (1,000; 45,000)		

สิ่งคุกคามสุขภาพจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน	ร้อยละ 27.12	สิ่งคุกคามสุขภาพด้านชีวภาพส่วนใหญ่ ได้แก่ มีสัตว์และแมลงนำโรค ร้อยละ 58.50 มีสัตว์มีพิษทำร้าย ร้อยละ 43.46
ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างรับสัมผัสสิ่งคุกคามสุขภาพที่สำคัญโดยสามารถจำแนกได้ดังนี้ สิ่งคุกคามสุขภาพด้านกายภาพส่วนใหญ่ ได้แก่ แสงสว่าง ร้อยละ 66.99 ความร้อน ร้อยละ 68.95 เสียงดัง ร้อยละ 46.73 สิ่งคุกคามสุขภาพด้านเคมีส่วนใหญ่ ได้แก่ การสัมผัสสารเคมีในสถานที่ทำงาน ร้อยละ 50.65 การสัมผัสฝุ่น	ส่วนสิ่งคุกคามสุขภาพด้านการยศาสตร์ ได้แก่ ทำงานในลักษณะท่าทางซ้ำ ๆ ร้อยละ 73.20 อยู่ในท่าทางเดิมเป็นระยะเวลานาน ๆ ร้อยละ 66.01 ทำงานอยู่ในท่าทางที่ไม่เหมาะสม ร้อยละ 62.42	รายละเอียดแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ข้อมูลการรับสัมผัสสิ่งคุกคามสุขภาพจากสภาพแวดล้อมในการทำงาน (n=306)

การรับสัมผัสสิ่งคุกคามสุขภาพ จากสภาพแวดล้อมในการทำงาน	เคยสัมผัส		ไม่เคยสัมผัส	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. สิ่งคุกคามสุขภาพด้านกายภาพ				
- แสงสว่าง	205	66.99	101	33.01
- เสียงดัง	143	46.73	163	53.27
- ความร้อน	211	68.95	95	31.05
- ความเย็น	67	21.90	239	78.10
- กลิ่นเหม็น	65	21.24	241	78.76
- ความสั่นสะเทือน	92	30.07	214	69.93
2. สิ่งคุกคามสุขภาพด้านเคมี				
3. สิ่งคุกคามสุขภาพด้านชีวภาพ				
- มีสัตว์และแมลงนำโรค	179	58.50	127	41.50
- มีสัตว์มีพิษทำร้าย	133	43.46	173	56.54
4. สิ่งคุกคามสุขภาพด้านการยศาสตร์				
- ทำงานอยู่ในท่าทางที่ไม่เหมาะสม	191	62.42	115	37.58
- ยกหรือเคลื่อนย้ายของหนักอยู่บ่อย ๆ	131	42.81	175	57.19
- ทำงานโดยที่อยู่ที่อยู่ในท่าทางเดิมเป็นเวลานาน	202	66.01	104	33.99
- ทำงานในลักษณะท่าทางซ้ำ ๆ	224	73.20	82	26.80

การบาดเจ็บจากการทำงาน

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยได้
รับอุบัติเหตุจากการทำงาน ร้อยละ 40.52 โดย
ส่วนใหญ่มีความรุนแรงของการบาดเจ็บจากการ
เคล็ด ขัด ยอก ฟกช้ำ ร้อยละ 30.07 โดยสาเหตุ

ของการบาดเจ็บส่วนใหญ่เกิดจากวัตถุ/สิ่งของ
กระแทก/ตกหล่นใส่ ร้อยละ 25.82 อวัยวะของ
ร่างกายใดได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่ ร้อยละ 21.57
ที่มือและนิ้วมือ รายละเอียดแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ข้อมูลการบาดเจ็บจากการทำงาน (n=306)

การบาดเจ็บจากการทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
1. เคยได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน		
ไม่เคย	182	59.48
เคย	124	40.52
1.2 ความรุนแรงของการบาดเจ็บ		
เคล็ด ชัด ยอก ฟกช้ำ	92	30.07
แผลฉีกขาด บาดแผลลึก	30	9.80
บาดแผลไหม้	2	0.65
1.3. สาเหตุการบาดเจ็บ		
วัตถุ/สิ่งของกระแทก/ตกหล่นใส่	79	25.82
สิ่งของกระเด็นโดนผิวหนัง	9	2.94
เครื่องมืออุปกรณ์ตัด บาด ทิ่มแทง	29	9.48
อื่น ๆ	7	2.29
1.4. ลักษณะการบาดเจ็บ		
บาดเจ็บเล็กน้อย ไม่ต้องหยุดงาน	105	34.31
บาดเจ็บถึงขั้นต้องหยุดงาน	16	5.23
บาดเจ็บรุนแรงถึงขั้นพิการ	2	0.65
อื่น ๆ	1	0.33
1.5. อวัยวะของร่างกายใดได้รับบาดเจ็บ		
มือ นิ้วมือ	66	21.57
ใบหน้า	3	0.98
แขน ศอก ข้อศอก	49	16.01
อื่น ๆ	6	1.96

วิจารณ์

สภาพการทำงานของแรงงานนอกระบบ มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจากการประกอบอาชีพ เนื่องจากลักษณะงานที่หลากหลายและส่วนใหญ่ต้องใช้แรงกายเป็นหลัก ประกอบกับมาตรการด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยที่อาจยังไม่ครอบคลุมการทำงานของคนกลุ่มนี้ อย่างทั่วถึงจากผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า แรงงานนอกระบบในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีความเสี่ยงในการสัมผัสกับสิ่งคุกคามสุขภาพด้านกายภาพ โดยปัจจัยหลักที่พบ คือ ความร้อน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ญัณฐวดี คงสร และคณะ⁽¹⁴⁾ ที่พบว่า ร้อยละ 43.52 ของแรงงานนอกระบบสูงอายุในจังหวัดนครนายก ได้รับผลกระทบจากความร้อนจนเกิดการเจ็บป่วย ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการศึกษาของรุจากร อินทรตุล และคณะ⁽¹⁵⁾ ที่ได้ศึกษาปัจจัยคุกคามสุขภาพ พฤติกรรมการทำงาน การเจ็บป่วยและบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานของแรงงานนอกระบบกลุ่มแกะลำไย โดยพบว่า ปัจจัยด้านกายภาพที่สำคัญ คือ ที่ทำงานมีอากาศอบอ้าว ร้อยละ 82.20 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น ทำนา ทำสวน ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องทำงานกลางแจ้ง จึงทำให้พบปัญหาเกี่ยวกับบริเวณที่ทำงาน มีอากาศร้อนอบอ้าว ในพื้นที่อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี แรงงานนอกระบบรับรู้ถึงความเสี่ยงด้านสุขภาพที่เกิดจากการสัมผัสสารเคมีในสถานที่ทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยาฆ่าแมลง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วชิระ สุริยะวงศ์ และคณะ⁽¹⁶⁾ พบว่า ร้อยละ 94.00 ของเกษตรกร

ในจังหวัดพิษณุโลกมีการสัมผัสสารเคมีที่เป็นสิ่งคุกคามสุขภาพจากการทำงาน การสัมผัสสารเคมีเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของแรงงานนอกระบบทั้งในระยะเฉียบพลันและระยะเรื้อรัง ปัญหานี้อาจมีสาเหตุมาจากการขาดความรู้เกี่ยวกับอันตรายของสารเคมีที่ใช้ รวมถึงการไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันความปลอดภัยส่วนบุคคล (PPE) อย่างเหมาะสม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรเร่งดำเนินการกำหนดมาตรการด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในการทำงานที่เหมาะสม รวมถึงจัดอบรมให้ความรู้แก่แรงงานนอกระบบเพื่อลดความเสี่ยงและป้องกันผลกระทบทางสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นจากการสัมผัสสารเคมีในสถานที่ทำงาน

การศึกษาค้นคว้าพบว่า แรงงานนอกระบบในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี รับรู้ถึงการสัมผัสสิ่งคุกคามสุขภาพด้านชีวภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์และแมลงนำโรค ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของ ญัณฐวดี คงสร และคณะ⁽¹⁴⁾ ที่พบว่าแรงงานนอกระบบกลุ่มผู้สูงอายุในจังหวัดนครนายก มีการรับรู้เรื่อง พิษจากสัตว์ทำร้าย ร้อยละ 31.84 และยังไม่สอดคล้องกับการศึกษาของรุจากร อินทรตุล และคณะ ที่พบว่าแรงงานนอกระบบกลุ่มแกะลำไยเผชิญกับปัจจัยด้านชีวภาพจาก สัตว์กัดต่อย ร้อยละ 53.30 ความแตกต่างนี้อาจเป็นเพราะแรงงานนอกระบบในอำเภอลาดหลุมแก้ว ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้มีโอกาสสัมผัสกับสิ่งคุกคามสุขภาพด้านชีวภาพหลากหลายรูปแบบ เช่น เชื้อรา แบคทีเรีย ไวรัส และปรสิต จากทั้งพืชและสัตว์ ซึ่งอาจนำไปสู่การเจ็บป่วยและบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานได้

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าแรงงานนอกระบบในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี รับรู้ถึงสิ่งคุกคามสุขภาพด้านการยศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำงานในลักษณะซ้ำ ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ญัฐวดี คงสร และคณะ⁽¹⁴⁾ ที่พบว่า ร้อยละ 43.68 ของแรงงานนอกระบบในจังหวัดนครนายกเผชิญกับการทำงานในท่าทางซ้ำ ๆ และงานวิจัยของ ปรีชา ชัยชนันท์ และคณะ⁽¹⁵⁾ ที่ศึกษาแรงงานกลุ่มทำโครมและพบว่า ท่าทางการทำงานซ้ำ เป็นสิ่งคุกคามสุขภาพที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาของ รุจาธร อินทรตุล และคณะ⁽¹⁵⁾ ในกลุ่มแรงงานแกะลำไยกลับพบว่า ปัจจัยด้านการยศาสตร์ที่สำคัญที่สุด คือ การนั่งหรือยืนนาน สูงถึงร้อยละ 96.30 ซึ่งปัจจัยคุกคามด้านการยศาสตร์เหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นการทำงานซ้ำ ๆ หรือการอยู่ในท่าทางเดิมนาน ๆ ล้วนเป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การบาดเจ็บของระบบกระดูกและกล้ามเนื้อ จากการทำงานได้ในที่สุดทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าสิ่งคุกคามและการเจ็บป่วยจากปัญหาการยศาสตร์เป็นประเด็นสำคัญที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจและควรมีการจัดการความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของแรงงานนอกระบบ

ในประเด็นการบาดเจ็บจากการทำงาน การศึกษาครั้งนี้พบว่าแรงงานนอกระบบ ร้อยละ 40.52 เคยประสบอุบัติเหตุจากการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภา ชูปวา และคณะ⁽¹⁷⁾ ที่ทำการศึกษาศานการณ์ด้านอาชีวอนามัย ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง จังหวัดศรีสะเกษ โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยได้รับอุบัติเหตุจากการทำงาน คิดเป็น ร้อยละ 76.88 และ

การศึกษาของ Mona Rawan⁽¹⁸⁾ ที่ทำการศึกษการบาดเจ็บจากการทำงานของเกษตรกรในหมู่บ้านเอลนาคัส จังหวัดอัลซาร์เกีย ประเทศอียิปต์ ที่พบว่าเกษตรกรเคยได้รับการบาดเจ็บจากการทำงานในรอบปีที่ผ่านมา ร้อยละ 72.90 และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุรวิทย์ นันตะพร และคณะ⁽¹⁹⁾ ที่ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการป้องกันการบาดเจ็บจากการทำงานแบบมีส่วนร่วมของแรงงานนอกระบบ กรณีศึกษา กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพแปรรูปพลาสติกบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างเคยประสบอันตรายจากการทำงานในช่วง 12 เดือนที่ผ่านมา ร้อยละ 53.66 โดยแรงงานนอกระบบในประเทศไทยมีอัตราการบาดเจ็บจากการทำงานสูง โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรที่มีความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บจากเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานทั้งนี้อาจเป็นเพราะแรงงานกลุ่มนี้ขาดการเข้าถึงการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยในการทำงานและขาดอุปกรณ์คุ้มครองความปลอดภัยส่วนบุคคลที่เหมาะสม รวมทั้งสภาพแวดล้อมการทำงานที่ไม่ปลอดภัยส่งผลให้ ความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บจากการทำงานสูงเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าอาการบาดเจ็บที่พบบ่อยที่สุด คือ การเคล็ด ขัด ยอก ฟกช้ำ ซึ่งคิดเป็น ร้อยละ 30.07 สาเหตุหลักของการบาดเจ็บเกิดจากวัตถุหรือสิ่งของที่ตกหล่นหรือกระแทก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาโดย จารุณิล ไชยพรม และคณะ⁽²⁰⁾ ที่ระบุว่าอุบัติเหตุจากการทำงานของแรงงานนอกระบบส่วนใหญ่เกิดจากวัตถุหรือสิ่งของกระแทก/ชน (ร้อยละ 47.77) ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ในขณะที่ทำงานมีการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ หยิบ จับ เครื่องมือที่

ไม่ปลอดภัยและการขาดการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยนอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่าร้อยละที่ได้รับบาดเจ็บมากที่สุดคือมือและนิ้วมือ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 21.57 เช่นเดียวกับการศึกษาของ สุรวุฒิ นันตะพร และคณะ⁽¹⁹⁾ จารุณิล ไชยพรม และคณะ⁽²⁰⁾

ดังนั้นผลการศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนามาตรการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพในกลุ่มแรงงานนอกระบบโดยใช้กลไกทางอาชีวเวชศาสตร์ในการศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยในสถานที่ทำงานที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของแรงงานนอกระบบ ตั้งแต่การประเมินความเสี่ยงการวิเคราะห์สาเหตุ รวมถึงมาตรการการเฝ้าระวังสุขภาพ เพื่อนำไปสู่แนวทางป้องกันเชิงระบบที่มีส่วนร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่สอดคล้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นหลักการจัดองค์การเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนามนุษย์ ในเป้าหมายที่ 8 เน้นการส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและการมีงานที่เหมาะสมสำหรับทุกคน การศึกษานี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลอดภัยและมีสุขภาพดีสำหรับแรงงานนอกระบบ ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีถูกมองข้ามในด้านการคุ้มครองแรงงาน การบาดเจ็บจากการทำงานที่สูงอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานและคุณภาพชีวิตของแรงงาน⁽¹⁰⁾ การศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการให้ความรู้และการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยในการทำงานแก่แรงงานนอกระบบ เพื่อช่วยลดอุบัติเหตุและการบาดเจ็บที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562 ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดกลไก

การเฝ้าระวัง การป้องกัน และการควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานนอกระบบที่มีความเสี่ยงสูงต่อการเกิดโรคและอุบัติเหตุจากการทำงาน การศึกษานี้สนับสนุนให้มีการดำเนินการตามกฎหมายเพื่อป้องกันและควบคุมโรคที่เกิดจากการทำงาน ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงและส่งเสริมสุขภาพของแรงงานในระยะยาว⁽¹⁾ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมด้านความปลอดภัยสำหรับแรงงานนอกระบบ โดยเฉพาะในภาคเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มความตระหนักรู้และลดความเสี่ยงในการทำงาน

ข้อจำกัดของการศึกษาวิจัย

การศึกษานี้มีข้อจำกัดบางประการ อาทิ เช่น เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง ซึ่งยังไม่ระบุปัจจัยสาเหตุและความสัมพันธ์ของการเกิดปัญหาสุขภาพและการบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานได้ ดังนั้นในการศึกษารังต่อไปควรทบทวนตัวแปรปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดข้อคำถาม รวมถึงการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมานในการศึกษาปัจจัยสาเหตุและความสัมพันธ์ นอกจากนี้ การใช้แบบสอบถามแบบอาจเกิดการระลึกที่ผิดพลาด อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ทบทวนคำถามและตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์เพื่อป้องกันจัดการข้อมูลที่ขาดหายและการศึกษารังนี้เป็นการสำรวจการรับรู้การสัมผัสสิ่งคุกคามสุขภาพและการบาดเจ็บโดยใช้แบบสอบถามซึ่งยังไม่ใช้การตรวจทางคลินิกโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในการทำงานแก่แรงงานนอกระบบ โดยเฉพาะในกลุ่มเกษตรกรกรรม เพื่อให้งานสามารถระบุและจัดการกับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการรณรงค์เพื่อส่งเสริมการใช้เครื่องมือป้องกันอันตรายส่วนบุคคล เช่น ถุงมือ หน้ากาก และปลั๊กอุดหู โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานที่ทำงานในสภาพแวดล้อมที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การใช้เครื่องจักรหรือสารเคมี

3. ควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชนและชุมชน ในการพัฒนานโยบายและโปรแกรมที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานของแรงงานนอกระบบ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพในระยะยาว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นไปที่ความเสี่ยงเฉพาะกลุ่มของแรงงานนอกระบบในอาชีพต่าง ๆ เช่น งานภาคเกษตรกรรมงานก่อสร้างและงานบริการ เพื่อพัฒนามาตรการป้องกันที่เหมาะสมกับแรงงานนอกระบบในแต่ละภาคส่วนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรมีการศึกษาวิจัยที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ความตระหนักรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงและการป้องกันอุบัติเหตุในกลุ่มแรงงานนอกระบบ โดยการจัดกิจกรรมอบรมและให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัย

3. ควรมีการตรวจวัดสภาพแวดล้อมในการทำงานควบคู่กับการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมและแรงงานนอกระบบทุกท่านในการตอบแบบสอบถามในการทำวิจัยในครั้งนี้ โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากหน่วยวิจัยด้านการยศาสตร์อาชีวอนามัยแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค. พระราชบัญญัติควบคุมโรคจากการประกอบอาชีพและโรคจากสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก (ลงวันที่ 22 พฤษภาคม 2562).
2. กระทรวงแรงงาน. กระทรวงแรงงานได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบ ระหว่างปี พ.ศ. 2566 – 2570 [อินเทอร์เน็ต]. 2565 [เข้าถึงเมื่อ 9 ธ.ค. 2567]. เข้าถึงได้จาก: <https://shorturl.asia/zXVp9>

3. จงศุขไคล กิ่งกาญจน์, อรุณทัย นฤมล, ศัพทสิงห์ บวร, โคมิน วิชญา. สํารวจสถานการณ์แรงงานนอกระบบ: บทสํารวจเครือข่าย สถานะองค์ความรู้ ความเสี่ยง และแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2565.
4. สํานักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. การสํารวจแรงงานนอกระบบ พ.ศ. 2567 [อินเทอร์เน็ต]. 2567 [เข้าถึงเมื่อ 9 เม.ย. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://shorturl.asia/sUfqI>
5. International Labour Organization. Negotiations by workers in the informal economy [Internet]. 2018 [cited 2023 Dec 4]. Available from: <https://shorturl.asia/f6IYS>
6. สํานักงานแรงงานจังหวัดปทุมธานี. รายงานสถานการณ์ด้านแรงงานและดัชนีชี้วัดภาวะแรงงานจังหวัดปทุมธานี ไตรมาส 3 ปี 2567 กรกฎาคม-กันยายน. ปทุมธานี: สํานักงานแรงงานจังหวัดปทุมธานี; 2567.
7. กระทรวงสาธารณสุข. รายงานอัตราการบาดเจ็บจากการทํางาน [อินเทอร์เน็ต]. 2566 [เข้าถึงเมื่อ 9 ธ.ค. 2566]. เข้าถึงได้จาก: <https://shorturl.asia/uymg4>
8. ประกายน้ำ มากศรี, ขวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, ธาณี แก้วธรรมานุกุล. ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทํางานและภาวะสุขภาพตามความเสี่ยงของแรงงานนอกระบบตัดเย็บผ้า [วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต]. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2561.
9. ปรีชา ชัยชนันท์, ขวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, ธาณี แก้ว ธรรมานุกุล. ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทํางาน การเจ็บป่วยและบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทํางานของแรงงานนอกระบบ: กรณีศึกษา กลุ่มทําโคร่งม. พยาบาลสาร 2557;41(2):48-60.
10. United Nations. Goals 8: Promote sustained, inclusive and sustainable economic growth, full and productive employment and decent work for all [Internet]. 2015 [cited 2023 Dec 4]. Available from: <https://shorturl.asia/1NIsi>
11. Daniel WW. Biostatistics: A foundation for analysis in the health sciences. 6thed. New York: John Wiley & Sons; 1995.
12. Teeraphun K, Saowanee N, Sanpatchaya S, Nattagorn C. Factors Influencing Work Ability among the Working-Age Population in Singburi Province, Thailand. Int J Environ Res Public Health 2022;19:5935.
13. ขวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, ธาณี แก้ว ธรรมานุกุล, วันเพ็ญ ทองคำ, ญาดาทิพย์ เจริญทรัพย์. การบ่งชี้ปัจจัยคุกคามสุขภาพ ภาวะสุขภาพ การบาดเจ็บและเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับการทํางาน: การวิเคราะห์สถานการณ์ในอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม. พยาบาลสาร 2553;37(1):1-14.

14. ณัฐวดี คงศร, นนทธิยา หอมขำ, อีรพันธ์ แก้วดอก. การรับรู้สิ่งคุกคามสุขภาพและการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานของแรงงานนอกระบบในกลุ่มผู้สูงอายุจังหวัดนครนายก. วารสารการยศาสตร์ไทย 2566;6(1):37-45.
15. รุจาธร อินทรตุล, วรันธรณ์ จรุงโรจน์สกุล, ขวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, ธาณี แก้วธรรมานุกุล, นพมาศ ศรีเพชรวรรณดี. ปัจจัยคุกคามสุขภาพ พฤติกรรมการทำงาน การเจ็บป่วยและบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานของแรงงานนอกระบบกลุ่มกะลำไย. พยาบาลสาร 2562;46:23-35.
16. วชิระ สุริยะวงศ์. ปัจจัยคุกคามสุขภาพจากการทำงานและการบาดเจ็บที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการทำงานของกลุ่มเกษตรกรปลูกข้าว จังหวัดพิษณุโลก. วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ 2563;43(1):30-41.
17. วิภา ชูปวา, ธนะพัฒน์ ทักษิณทร์, กำพล เข้มทอง. สถานการณ์ด้านอาชีวอนามัย ความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมในการทำงานกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 2568;5(1):29-40.
18. Rawan M. Work-Related Injuries Among Farmers in El-Nakhas Village, Al-Sharkia Governorate. Egypt J Community Med 2023;41(1):36-41.
19. สุรวิทย์ นันตะพร, ทนงค์ดี ยิ่งรัตนสุข, ศรีรัตน์ ล้อมพงศ์. การพัฒนารูปแบบการป้องกันการบาดเจ็บจากการทำงานแบบมีส่วนร่วมของแรงงานนอกระบบ กรณีศึกษากลุ่มผู้ประกอบการอาชีพแปรรูปปลาสดบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารความปลอดภัยและสุขภาพ 2565;15(2):90-102.
20. จารุณิล ไชยพรม, ขวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์, วรันธรณ์ จรุงโรจน์สกุล. ภาวะสุขภาพตามความเสี่ยงจากการทำงานของแรงงานนอกระบบเฟอร์นิเจอร์ไม้ อำเภอวังชัน จังหวัดแพร่. พยาบาลสาร 2559;43:70-83.